

În continuare, vom privi spre un al doilea creștin evoluționist. Vom face, însă, în trecut, diverse comentarii pe marginea unor fragmente apărute în același ziar grecesc „Mesagerul Ortodox”. Aici scrie un preot Pr. Anthony Kosturos. Erau doi preoți, iar unul nu auzise niciodată de Filocalia, iar celălalt nu o citise vreodată, dar cu toate acestea cineva i-o recomandase ca fiind o carte bună.

Așadar, acest părinte avea o rubrică cu întrebări și a primit următoarea întrebare: „Dacă Adam și Eva au fost primii oameni, de unde și-a luat Cain soție? Biserica voastră aruncă vreo lumină asupra acestei probleme?”. Părintele Kosturos a răspuns: „Originea omului este mult prea îndepărtată istoric pentru ca cineva sau vreun grup să știe cum a început totul.” Dar la ce servește atunci Cartea Facerii? „Știința încă se uită după răspunsuri. Cuvântul Adam semnifică pământul. Cuvântul Eva semnifică viața. Din punct de vedere general, însă doar general, teologii noștri tradiționali au fost de părere că noi toți ne tragem dintr-un bărbat și dintr-o femeie... Există însă și alții care cred că umanitatea a apărut în mănunchiuri, câțiva aici, alții dincolo. Niciun teolog nu are un răspuns asupra originii și dezvoltării omului. Răsăritul umanității rămâne o taină.”

Mai încolo, într-un alt răspuns, la o întrebare similară el afirmă: „Poate că există mulți Adami și Eve care au apărut simultan în zone diferite, iar apoi s-au întâlnit. Felul în care omul a fost creat și cum a procreat inițial rămâne o taină. Să nu credeți pe cei ce vă spun altceva. Biserica noastră vă oferă posibilitatea să cugetați la subiectele menționate și să veniți dumneavoastră cu propriile speculații.”

A da un răspuns acestei probleme ridicate este foarte ușor: datorită faptului că Adam și Eva au avut mulți copii care nu sunt menționați în Cartea Facerii. Acesta este doar un rezumat al poveștii. Răspunsul a fost oferit în același ziar de un alt preot. El a fost întrebat mai departe despre o problemă suplimentară: „Cain s-a căsătorit cu propria soră. Nu este ceva împotriva canoanelor Bisericii Ortodoxe?”. Fiind însă începutul timpurilor atunci funcționa o altă lege decât cea sub care trăim noi. În acele timpuri, oamenii trăiau până la 900 de ani, iar umanitatea era foarte diferită de cea de astăzi, chiar și din punct de vedere fizic. Nu ar trebui să fie ceva surprinzător, deoarece pe atunci lumea se afla la începuturi.

Mai departe vom analiza câteva speculații catolice recente asupra subiectului deoarece ridică probleme pe care le-am întâlnit deja, însă este interesant de văzut ce tip de răspunsuri oferă.

Există un teolog, Karl Rahner, un iezuit, care vine cu o nouă teorie, a „poligenismului”, prin care susține că au existat mai mulți Adami și Eve. El pune două întrebări: „Cum se împacă evoluționismul cu doctrina darurilor suprafirești ale lui Adam?” El era nemuritor. Și „ne putem gândi cu seriozitate că primul om pregătit să evolueze a fost capabil de întâiul păcat?” Răspunsul său a fost următorul: „Oamenii de știință preferă să considere că hominizarea [adică facerea omului] ar fi avut loc în mai mulți indivizi - o «populație» - mai curând decât într-o singură pereche.” (De fapt, unii savanți cred acest lucru, iar alții nu.) El spune că cei ce au săvârșit prima încălcare a poruncii au fost primul grup de oameni recognoscibili („omul originar”): „Se poate ca harul să fi fost oferit grupului originar și, fiind respins de acel grup prin alegere liberă, dar totuși influențându-se reciproc, să fi fost pierdut pentru toată omenirea următoare.”

„Cum anume putea să existe la întâiul om sau grup, cum ne dezvăluie paleontologia, un grad de libertate suficient de mare spre a face cu putință o alegere atât de hotărâtoare precum păcatul strămoșesc? Cum putem încerca să împăcăm suprafireasca stare paradisiacă a lui «Adam» (individ sau grup) cu ceea ce știm despre originile lumii biologice, antropologice și

culturale ?” El dă următorul răspuns: „Nu e ușor să determini cu exactitate unde și când a devenit o făptură pământească cu adevărat spirit, și deci liberă... Putem liniștiți să luăm în considerare faptul că păcatul strămoșesc a avut loc într-adevăr, dar într-un moment ce nu poate fi determinat ceva mai exact. El a fost «cândva», într-un interval de timp destul de îndelungat, în timpul căruia puteau să fi existat deja mulți indivizi, capabili să săvârșească fapte condamnabile «simultan»...”

Cu alte cuvinte, toată povestea devine foarte vagă. Este evident că următoarea generație de gânditori urmează să înlăture cu totul acest limbaj cu două înțelesuri.

O carte recentă a unui alt iezuit rezumă cât se poate de bine atitudinea „creștinilor luminați” față de Adam și Rai. Stephanus Trooster este un iezuit olandez care, în cartea sa „Evoluția și învățătura despre păcatul strămoșesc”, afirmă direct: „Cei ce iau în serios doctrina științifică a evoluției nu mai pot accepta prezentarea tradițională”. Deci trebuie să găsim „o interpretare relevantă pentru vremea noastră”.

„Adepii doctrinei evoluției”, zice el, „vizualizează omenirea ca pe o realitate care, în decursul istoriei, s-a maturizat doar foarte treptat până la a atinge treapta conștientizării. Aparițiile sale cele mai timpurii trebuie gândite ca niște forme tranzitionale ce bâjbâie, apărând în imediata apropiere a nivelurilor extrem de primitive ale existenței umane. Astfel de forme intermediare primitive de viață umană trebuie să fi fost încă contopite cu starea lor animală preistorică... Dar în teoria evoluționistă nu există loc pentru o existență «paradisică» a acestui om preistoric. Așezarea unui om duhovnicesc extrem de înzestrat și deosebit de privilegiat la începutul vieții umane pe pământ pare în totală contradicție cu gândirea științifică modernă asupra acestui subiect.”

Desigur, e foarte adevărat. Trooster continuă:

„Însă acceptarea punctului de vedere modern elimină posibilitatea explicării nașterii răului în lume pe temeiul păcatului săvârșit de primul om. La urma urmei, cum ar fi putut o ființă omenească atât de primitivă să fie în stare să refuze propunerea de mântuire a lui Dumnezeu; cum ar fi putut o ființă atât de primitivă să fie în stare de ruperea legământului cu Dumnezeu?”

Întrucât pentru Trooster căderea lui Adam nu este un eveniment istoric, el „explică” existența răului dându-i un nume nou: „fenomenul imaturității cosmice”. De fapt, Adam nu e un singur om, ci „fiecare om”. Iar Cartea Facerii este „o imagine idealizată [...] a unei lumi fără de păcat; autorul [Facerii] știe destul de bine că ea nu corespunde realității... El n-a intenționat niciodată cu dinadinsul să spună că starea de har originală a lui Adam și Eva, în toată puritatea ei, ar fi fost cândva o realitate în istoria omenirii.” Bineînțeles că, dacă crezi în evoluție, nu are sens să vorbești despre Rai. Nu faci decât să-ți furi căciula încercând să combini două forme de gândire diferite.

Romano-catolicii, mai demult, își puneau unele probleme privitoare la a ști când anume începe omul, dacă se acceptă evoluția. Există mai multe teorii, în funcție de ceea ce gândim. Nu știu ce anume este permis acum, dar în vremurile bune nu prea aveai voie să crezi că sufletul poate evolua din materie. Trebuia să crezi că omului i s-a dat un suflet într-un moment anume, moment în care el a devenit om, și deci nu a mai fost supus tuturor legilor evoluției. Evident, avem de-a face, din nou, cu o oprire într-unul din acele „epicicluri” spre a face ca teoria să corespundă cu propriile credințe. Fie crezi în evoluție - în care caz omul este o creatură foarte primitivă, provenită din fiare sălbatice, iar manualele despre evoluție îți vor spune că omul are încă fiara înlăuntrul său și toate ilustrațiile îl arată evoluând dintr-o creatură de tip maimuță -, fie, dimpotrivă, crezi că omul se trage dintr-o ființă mai măreață decât suntem noi acum, care a fost, de fapt, un om desăvârșit în felul său și nesupus stricăciunii. Sfinții Părinți ne spun chiar că Adam nu elimina materii fecale. Urma să mănânce din Pomul Vieții, dar nu se hrănea cum facem noi acum.

În Convorbirea cu Motovilov, Sfântul Serafim din Sarov are o întreagă secțiune asupra stării lui Adam: cum că el nu era supus vreunei daune sau vătămări; era neatins de stihii, nu putea fi

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (3)

Scris de Pr. Serafim Rose

Marti, 23 Februarie 2021 12:27

îneecat etc. Este interesant că în Evul Mediu Thomas de Aquino își pusese tocmai aceste întrebări, încercând să dea un răspuns: care era starea lui Adam, elimina el oare materii fecale, cum se face că nu putea fi vătămat? El dă explicații amănunțite. Întâi de toate, el zice că Adam elimina materii fecale, fiindcă nu putem crede că ar fi fost alcătuit dintr-un alt material decât suntem noi acum. În al doilea rând, nu a fost nicicând vătămat și era invulnerabil la înecare nu fiindcă acestea ar fi fost cu neputință, ci fiindcă Dumnezeu aranjase să-i ia din cale toți bolovanii, ca râul să nu crească prea mult etc. Cu alte cuvinte, Dumnezeu a orânduit lumea așa cum se cuvine, încât Adam umbla cu băgare de seamă și nu i s-a întâmplat niciodată să se rănească. Dar Ortodoxia crede că firea noastră întru început era nemuritoare.

Avva Dorothei spune aceasta în chiar primul capitol al cuvintelor sale, unde ne înfățișează chipul lui Adam, întâiul om, spre a ne da o idee despre lucrul pentru care trebuie să ne străduim și la care să ne întoarcem. Ni s-a dat să trăim veșnic în trup, și iată cum era el la început. Numai după ce am căzut, ne-am pierdut acea fire și acea stare blagoslovită în care Adam îl vedea pe Dumnezeu. Ortodoxia susține că starea nemuritoare a omului în Rai era chiar firea sa. Acum firea noastră este schimbată. Atunci eram în chip potențial nemuritori; acum suntem preschimbați în ființe muritoare, adică muritori cu trupul.

Dimpotrivă, catolicii învață că starea omului în Rai a fost o stare suprafirească, că, în realitate, omul era exact așa cum îl știm acum – om muritor – dar Dumnezeu i-a dat un dar suplimentar, o stare specială de har. Când a căzut, nu a făcut decât să cadă din acel har suplimentar care îi fusese adăugat; prin urmare, firea sa nu a fost schimbată. Dar Ortodoxia susține că însăși firea noastră s-a schimbat și a decăzut prin cădere. Hristos este noul Adam; în El suntem reșezați în firea noastră dintâi.

Pr. G: Iar aici se află întreaga cheie a problemei.

Pr. S: Hristos este noul Adam, iar în El noi suntem restaurați în vechea noastră natură.

Unii Părinți, precum Sfântul Simeon Noul Teolog, au pus problema: de ce, dar, nu ne-am făcut îndată nemuritori atunci când Hristos a murit și a înviat? Sfântul Simeon spune că a fost astfel pentru ca noi să nu fim mântuiți cu sila: avem încă de împlinit propria noastră mântuire. Iar zidirea așteaptă ca noi să ne împlinim propria mântuire, când și ea se va ridica la starea în care era înainte de cădere – de fapt, chiar la o stare mai înaltă.

Toate aceste lucruri sunt pline de taine; ele sunt mai presus de noi, dar totuși știm destule despre ele de la Sfinții Părinți. Sfântul Simeon are un lung paragraf despre starea omului înainte de cădere. Întreaga zidire, spune el, era nesticăcioasă, la fel ca omul, și numai după cădere fapăturile au început să moară. La venirea noii lumi, cer nou și pământ nou (Apoc. 21, 1), atunci cei blânzi... vor moșteni pământul (Mat. 5, 5). Ce fel de pământ este acela? Este pământul pe care-l vezi chiar aici, numai că va fi ars și refăcut, astfel încât toate fapăturile să fie nesticăcioase. Iată după ce anume tânjește întreaga zidire, după ce suspină fapăturile. Când Sfântul Pavel spunea că s-au supus deșertăciunii (Rom. 8, 20), înseamnă că au fost supuse stricăciunii prin căderea omului.

Dobzhansky

Vom analiza acum un alt creștin evoluționist înainte a de ajunge la marele profet al vremurilor noastre. Acesta este, vai, un om de știință ortodox rus. Numele său este Theodosius Dobzhansky și trăiește în Davis, California, din câte am auzit. El predă genetica și continuă să facă experimente cu muște de fructe pentru a demonstra evoluționismul. El s-a născut în anul canonizării Sf. Theodosie al Cernigovului, ca răspuns la rugăciunile părinților săi și din acest motiv a fost botezat astfel. Din nefericire a devenit un apostat. A emigrat în America în anii '20 și de atunci este american.

El a fost cu totul interzis în Rusia Sovietică, deși savanții sovietici știau despre el. Odată, când la o reuniune științifică din Rusia s-a prezentat din greșeală un film unde apărea și el, toți

savanții au aplaudat, iar filmul a fost retras. El e socotit ca inexistent, o non-persoană, fiindcă a părăsit Rusia. Dar el însuși gândește ca un comunist.

Deși a fost botezat ortodox, când i-a murit soția a incinerat-o, a luat cenușa și a împrăștiat-o în munții Sierras. Pe cât se poate vedea, el nu merge niciodată la biserică; este cu totul în afara religiei. Cu toate acestea, pentru părerile sale evoluționiste creștine, i s-a acordat un doctorat onorific în teologie de către Seminarul Ortodox „Sfântul Vladimir” din New York, în 1972. În același timp, el s-a adresat celei de-a doua Conferințe Teologice Internaționale a Societății Teologice Ortodoxe din America, la care participau toți „teologii” renumiți ai feluritelor organizații ortodoxe. Ideile sale despre evoluție, despre care el și mulți reprezentanți oficiali ai ortodoxiei americane par a crede că reprezintă un punct de vedere „ortodox”, sunt înfățișate în două publicații ortodoxe, „St. Vladimir's Theological Quarterly” și „Concern”. Într-un articol căruia i s-a făcut multă publicitate și care a fost rezumat fără comentarii de multe periodice ortodoxe din America, „Evoluția: metoda specială de creație a lui Dumnezeu” (Concern, Primăvara, 1973), Dobzhansky acuză de „hulă” pe oricine este împotriva teoriei evoluției. În articol el spune:

„Selecția naturală e un proces creativ orb... Selecția naturală nu acționează după un plan prestabilit.”

Dobzhansky observă extraordinara varietate a vieții de pe pământ, numind-o „excentrică și inutilă.” El spune: „Să fabrici o multitudine de specii ex nihilo (din nimic), iar apoi să le lași pe cele mai multe să se stingă - ce operație lipsită de sens ! [...] Ce rost are să ai vreo două sau trei milioane de specii trăitoare pe pământ ?... Oare Creatorului îi ardea de glumă ? Oare Creatorul... ne joacă feste ?” „Nu”, judecă Dobzhansky:

„Diversitatea organică devine totuși rațională și de înțeles dacă Creatorul a creat lumea vie nu printr-un capriciu gratuit, ci prin evoluție propulsată de selecția naturală. Este greșit a socoti creația și evoluția ca alternative care se exclud reciproc.”

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (3)

Scris de Pr. Serafim Rose

Marti, 23 Februarie 2021 12:27

Prin aceasta vrea să spună că, de fapt, nu contează dacă este sau nu un Dumnezeu. El spune că Dumnezeu face două sau trei milioane de specii prin intermediul selecției naturale. Este acesta un lucru mai puțin naiv decât a spune că a creat felurile originare dintr-o dată ?

Dobzhansky e plin de obișnuitele idei ale creștinismului liberal și anume că Facerea este simbolică, că conștientizarea omului este cauza tragicei lipse de sens din lumea de astăzi și că singura ieșire este ca omul să-și dea seama că poate coopera cu această întreprindere a creației, căci participarea la această întreprindere îl face pe omul muritor parte a proiectului veșnic al lui Dumnezeu. Și adaugă:

„Cea mai curajoasă și cea mai apropiată de izbândă încercare de a face acest lucru - de a coopera cu planul veșnic al lui Dumnezeu - a fost cea a lui Teilhard de Chardin.”

Teilhard de Chardin

Îl vom analiza acum pe ultimul evoluționist, marele „proroc” evoluționist al vremii noastre: Teilhard de Chardin. A murit în 1955, pe când avea 70 de ani, cred.

Student: A fost îngropat în New York State.

Pr. S: A fost un preot iezuit francez, „teolog” și paleontolog, care a fost prezent la descoperirea multora dintre marii „oameni” fosili din secolul nostru. Împreună cu încă două persoane, a luat parte la „descoperirea” fraudulosului Om de Piltdown.

El a descoperit dintele care fusese vopsit. Nu se știe dacă a fost părtaș la această faptă. Pentru fabricarea Omului de Piltdown a fost acuzat unul din ceilalți doi oameni, iar participarea lui Teilhard de Chardin a fost mușamalizată. Dar se știe, din cărțile anterioare, că el a fost cel care a descoperit dintele.

Teilhard a fost prezent la noile descoperiri ale Omului de Java, care întâmplător, au fost încuiate toate într-un cabinet de undeva din Olanda, și nu s-a mai dat voie să fie cercetate. A fost prezent la multe dintre descoperirile legate de Omul de Pekin, deși nu chiar de la început. A fost, de asemenea, prezent atunci când fosilele Omului de Pekin au dispărut. Astfel că nu ne-au mai rămas nici un fel de fosile din Omul de Pekin; există doar desene și machete. Pe deasupra, Teilhard a fost principalul responsabil de interpretarea tuturor descoperirilor. Cum el însuși spune:

„Am avut marele noroc, neobișnuit într-o carieră științifică, de a mi se întâmpla să fiu chiar acolo când... au ieșit la lumină descoperiri cruciale în istoria oamenilor fosili!”

El alcătuiește din toate acestea dovada evoluției umane. Nu vom examina această dovadă acum, ci vom spune doar că este foarte nesigură.

Un scriitor evoluționist, F. Clark Howell (autorul cărții „Early Man”), spunea:

„Una dintre principalele dificultăți este aceea că fosilele umane cu adevărat semnificative sunt excepțional de rare: tot ceea ce s-a descoperit până acum se poate îndesa într-un sicriu mai mărișor. Toate celelalte trebuie atribuite altor ființe.”

Și nu știm nici măcar ce legătură au aceste fragmente unele cu altele.

Teilhard de Chardin era și savant și „mistic”. Surprinzător nu este atât faptul că era o combinație a celor două (la urma urmei, era iezuit), ci, mai curând, faptul că este destul de respectat atât de către teologi – teologi romano-catolici, dar, de fapt, și de mulți așa-zisi teologi ortodocși -, cât și de către oamenii de știință.

Cartea sa „Fenomenul Omului” are o introducere scrisă de Julian Huxley, nepotul faimosului contemporan și adept al lui Darwin, T.H. Huxley. Julian Huxley este un evoluționist ateu absolut. El nu poate fi întru totul de acord cu încercarea lui Teilhard de a împăca evoluția cu catolicismul, dar, în principiu, este de acord cu filosofia lui.

Ajungem astfel la un subiect pe care l-am discutat anterior: speranța omului că religia se va contopi cu știința. Primii oameni de știință din Apus, în momentul nașterii științei moderne, în Renaștere, aveau cu toții orientare mistică. Erau saturați de filosofia pitagoreică. Giordano Bruno (1548-1600), socotit premergătorul științei și filosofiei moderne, a fost un mistic panteist. El credea că întreaga lume este Dumnezeu, că Dumnezeu este sufletul lumii și că „Natura este Dumnezeu în lucruri”. Filosofia sa combina religia și știința într-o unică viziune panteistă.

În veacul al nouăsprezecelea, prorocul socialist Saint-Simon spunea că a venit timpul când nu numai ordinea socială va fi o instituție religioasă, ci știința și religia vor merge împreună, iar știința nu va mai fi atee. Teilhard de Chardin era genul de gânditor pe care îl căuta el: cel care să aducă laolaltă știința și religia. Tot în veacul al nouăsprezecelea, filosoful american Ralph Waldo Emerson vorbea cam despre același lucru. Confruntat cu o stare în care credința omului fusese despărțită de cunoaștere din pricina iluminării moderne, el chema la restaurarea unității în om, vorbind despre cum putem readuce laolaltă credința și cunoașterea. În eseul său „Despre natură” el spune:

„Pricina pentru care lumea e lipsită de unitate, zăcând sfărâmată și în grămezi, este dezunirea omului de sine însuși. El nu poate fi naturalist până ce nu împlinește toate cererile spiritului. Dragostea este în aceeași măsură una dintre cerințele sale, pe cât și percepția... Adânc pe adânc cheamă, dar în viața prezentă nuntirea nu se săvârșește. Sunt oameni nevinovați ce slujesc lui Dumnezeu după tradiția părinților lor, dar simțământul datoriei nu s-a întins încă la toate facultățile lor. (Adică își fac datoria față de propria religie, dar nu urmează cu conștiinciozitate știința și filosofia.) Și există naturaliști răbdători, dar care-și îngheață subiectul sub glaciata lumină a înțelegerii. (Adică despart filosofia de religie.) (...) Dar când un gânditor credincios, hotărât să desprindă fiecare lucru de relațiile personale și să-l vadă în lumina gândirii, va aprinde, în același timp, știința cu focul celor mai sfinte simțăminte, atunci

Dumnezeu va ieși din nou la iveală în creație.”

Tot Teilhard de Chardin este „prorocul” care făgăduiește să împlinească aceste așteptări, care descoperă că știința și religia sunt, încă o dată, compatibile.

În revistele „St. Vladimir's Theological Quarterly” și „Concern”, Theodosius Dobzhansky rezumă ceea ce a încercat să facă Teilhard de Chardin în cărțile sale. Teilhard, spune el, descrie trei stadii prin care a trecut dezvoltarea evolutivă, folosind propriii termeni tehnici:

„Întâi are loc cosmogeneza, evoluția naturii neînsuflețite; în al doilea rând, biogeneza, evoluția biologică; și în al treilea rând, noogeneza, dezvoltarea gândirii umane.”

Teilhard vorbește și despre „sfere”: „biosfera”, sfera vieții, și „noosfera”, sfera gândirii. El spune că întregul glob este pătruns de o rețea a gândirii pe care o numește „noosfera”. „Până aici”, continuă Dobzhansky, „Teilhard stă ferm pe o temelie de fapte demonstrabile. Spre a-și completa teologia naturii el se avântă apoi într-o prorocie întemeiată pe credința sa religioasă. El vorbește despre «convingerea, cu totul de nedemonstrat pentru știință, că universul are o direcție și că ar putea - iar, dacă suntem credincioși, că ar trebui cu adevărat - să ducă la un fel de desăvârșire ireversibilă».”

Dobzhansky citează cu deplină aprobare următoarea afirmație a lui Teilhard de Chardin despre ce anume este evoluția:

„Este oare evoluția o teorie, un sistem sau o ipoteză ? Ea este mult mai mult - este un postulat general, dinaintea căruia toate teoriile, toate ipotezele, toate sistemele trebuie să se încline de aici înainte, și căruia trebuie să i se conformeze spre a putea fi luate în considerare și a fi veridice. Evoluția e o lumină care luminează toate faptele, o traiectorie pe care toate liniile de gândire trebuie s-o urmeze. Iată ce este evoluția.” Adică, în gândirea lui Teilhard - pe care o urmează o mulțime de oameni, fie că sunt creștini, atei sau orice altceva - evoluția devine un fel de nouă revelație universală pentru omenire. Deci totul trebuie înțeles în termenii evoluției, inclusiv religia.

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (3)

Scris de Pr. Serafim Rose

Marti, 23 Februarie 2021 12:27

Pe scurt învățătura lui Teilhard de Chardin este următoarea.

Ceea ce l-a inspirat pe Teilhard de Chardin și îi inspiră pe adepții săi este o anumită concepție unitară asupra realității, o îmbinare a lui Dumnezeu și a lumii, a spiritualului și secularului, într-un singur proces armonios și atotcuprinzător care nu numai că poate fi perceput de intelectualul modern, ci poate fi simțit de sufletul sensibil aflat în strânsă legătură cu spiritul vieții moderne; într-adevăr, pasul următor al procesului poate fi anticipat de „omul modern”, și tocmai de aceea este așa de iute acceptat Teilhard de Chardin ca „proroc”, chiar de către oameni ce nu cred în Dumnezeu: el vestește, într-un chip foarte „mistic”, viitorul „la care speră orice gânditor de astăzi” (în afară de creștinii ortodocși conștienți).

Există două laturi ale gândirii unitare a lui Teilhard de Chardin: cea lumească (prin care-i atrage și-i păstrează chiar pe ateii totali precum Julian Huxley), și cea spirituală (prin care-i atrage pe „creștini” și le dă o „religie” celor necredincioși).

Propriile cuvinte ale lui Teilhard nu lasă nici o urmă de îndoială că, mai presus de orice, era îndrăgostit pătimaș de lume, de pământ:

„Lumea (valoarea, infailibilitatea și bunătatea ei) – care, când totul a fost spus și făcut, este primul, ultimul și singurul lucru în care cred. Acum pământul mă poate prinde în giganticele sale brațe. Poate să mă umple cu viața lui, ori să mă întoarcă în țărâna sa. Se poate împodobi pentru mine cu toate farmecele, cu toate grozăviile, cu toate tainele. Mă poate îmbăta cu mireasma realității și unității sale.”

După cum relatează cu exactitate unul dintre biografi săi, el credea că „de-acum mântuirea nu mai trebuia căutată în «lepădarea de lume», ci în «participarea» activă la construirea ei”. A abandonat în chip conștient „învechitele” forme ale credinței creștine în favoarea celor noi, secularizate. El disprețuia „toate acele basme dulcele despre sfinți și mucenici! Care copil normal ar vrea să-și petreacă veșnicia într-o tovărășie atât de plicticoasă?” Credea că „ceea ce ne lipsește tuturor într-un fel sau altul în acest moment este o nouă definiție a sfințeniei.”

El scria: „Lumea modernă e o lume în evoluție; prin urmare, conceptele statice ale vieții spirituale trebuie regândite iar învățătura clasică a lui Hristos trebuie reinterpretată.”

Avem aici reflectarea aruncării peste bord a vechiului univers newtonian. Teilhard vrea să pună și creștinismul în aceeași categorie, fiindcă și el e legat de clasicul mod de gândire static. Acum avem un nou mod de gândire; prin urmare, așa cum avem o nouă fizică, trebuie să avem și un nou creștinism.

Dar filosofia lui Teilhard nu e o simplă secularizare a creștinismului; viziunea sa cea mai puternică și mai influentă este cea a spiritualizării lumii și a activității lumesti. Teilhard nu era doar îndrăgostit de lume și de orice „progres modern” și dezvoltare științifică; ceea ce îl deosebește este faptul că dădea acestor lucruri o semnificație „religioasă” aparte. El scria:

„Atunci, Doamne, chiar e adevărat ? Pot eu, ajutând la răspândirea științei și libertății, să sporesc densitatea atmosferei divine, în ea însăși și pentru mine: acea atmosferă în care mi-am dorit întotdeauna să mă scufund ? Prinzându-mă de pământ, mă fac în stare a mă ține mai aproape de tine... Fie ca energiile lumii, stăpânite de noi, să se închine înaintea noastră și să primească jugul puterii noastre. Fie ca rasa umană, ajunsă la o mai deplină conștiință și la o mare putere, să ajungă a se grupa în organisme bogate și fericite în care viața va fi mai bine întrebuințată, aducând însuțită dobândă.”

Pentru el, Dumnezeu poate fi aflat numai în mijlocul lumii:

„Nu vorbesc metaforic când spun că, străbătând până la capăt lungimea și lățimea și adâncimea lumii în mișcare, omul poate ajunge la experiența și viziunea dumnezeului său.”

El declară că

„a trecut vremea când Dumnezeu putea pur și simplu să se impună pe Sine din afară, ca stăpân și proprietar al moșiei. De-acum înainte lumea va îngenunchea numai înaintea centrului organic al propriei evoluții.”

„Creștinismul și evoluția nu sunt două viziuni de neîmpăcat, ci două perspective destinate a se acomoda și a se completa una pe alta.”

„Evoluția a ajuns, ca să zicem așa, să toarne sânge proaspăt în perspectivele și aspirațiile creștinismului”

„Pământul... mă poate face să cad în genunchi în așteptarea a ceea ce se coace în sânul său... El a devenit pentru mine, dincolo de el însuși, trupul celui ce este și al celui ce vine.”

Oricât de mare pare a fi ruptura teilhardismului cu unele aspecte ale romano-catolicismului ultramontanist, nu poate fi nici o îndoială că el este în profundă armonie și exprimă admirabil cel mai adânc curent „spiritual” al Romei apostate: folosirea „nelumescului” în scopuri lumești, hiliaste sau, după expresia Papilor recentți, „sanctificarea lumii”. Înăuntrul romano-catolicismului, teilhardismul este o nouă „revelație”, aproape la fel de îndreptățită și de „tradițională” precum revelația din urmă cu câteva secole a „Sfintei Inimi a lui Iisus”, care ea însăși a inspirat una dintre meditațiile „mistice” ale lui Teilhard într-un monolog cu Dumnezeu:

„Cu două veacuri în urmă, Biserica ta (adică cea romano-catolică) a început să simtă deosebită putere a inimii tale... Dar acum (ajungem a fi) conștienți că scopul tău principal când ne-ai descoperit inima ta a fost acela de a face în stare dragostea noastră să scape de constrângerea prea înguste, prea precise, prea limitatei imagini a ta pe care ne-am plăsmuit-o pentru noi înșine. Ceea ce deslușesc în pieptul tău este doar un cuptor de foc; și cu cât îmi ațintesc privirea asupra văpăii sale, cu atât mai mult mi se pare că de jur împrejurul său contururile trupului tău se topesc și se dilată peste măsură, până ce singurele trăsături pe care le pot distinge în tine sunt cele ale feței lumii ce a izbucnit în flăcări.”

„Revelația Sfintei Inimi”, în această concepție, este deci doar pregătirea pentru încă mai universală revelație a „evoluției” din vremea noastră.

Nu am analizat în detaliu misticii catolici, dar fără îndoială că dacă ne-am fi uitat cu atenție am fi descoperit acolo tot felul de paralele cu ceea ce se petrece în această lume științifică, raționalistă. Toți se pregătesc pentru un singur lucru: chiliasmul.

Evoluția este, pentru Teilhard, un proces care implică „construirea trupului cosmic al lui Hristos în care toate lucrurile sunt unite cu Dumnezeu”. Fiu credincios al Bisericii Romano-catolice, Teilhard își exprimă viziunea unirii lui Dumnezeu cu lumea în termenii teologiei latine, oferind o „nouă dezvoltare” a gândirii catolice, ceva asemănător dezvoltării Inimii Sacre în pietate, prin șocanta idee a „Transsubstanțierii” pământului, despre care a scris când s-a aflat în deșertul chinez, lângă Gobi. El are un articol intitulat „Liturghia Lumii”, scris după ce a săvârșit liturghia în deșert.

„Pe măsură ce omenirea asimilează lumea materială, iar Ostia asimilează umanitatea noastră, prefacerea euharistică depășește și completează transsubstanțierea pâinii de pe altar. Pas cu pas ea invadează irezistibil universul... Materiile sacramentale sunt alcătuite de totalitatea lumii, iar răstimpul creației este perioada necesară pentru consacrarea ei.” În procesul evoluției

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (3)

Scris de Pr. Serafim Rose

Marti, 23 Februarie 2021 12:27

„Trupul lui Hristos” se alcătuiește în lume - nu Hristosul ortodoxiei, ci „Hristosul universal” sau „Supra-Hristos”, pe care Teilhard îl definește ca „sinteza dintre Hristos și univers”.

Acest „Hristos evolutiv” va duce la unirea tuturor religiilor: „Convergența generală a religiilor asupra unui Hristos universal, satisfăcător pentru toate în mod fundamental: iată care îmi pare a fi singura convertire posibilă a lumii și singura formă în care religia viitorului poate concepută.”

Pentru el, creștinismul nu este unicul Adevăr, ci doar „un tip emergent al evoluției”, supus schimbării și prefacerii ca orice altceva din lumea „evolutivă”. La fel ca Papii mai recent, Teilhard nu dorește să „convertească” lumea, ci doar să-i ofere papalitatea ca pe un fel de centru mistic al căutării religioase a omului, un supra-denominațional oracol delfic.

Iată cum îi rezumă părerile unul dintre admiratorii săi: „Dacă creștinismului (...) îi este dat, într-adevăr, să fie religia de mâine, există o singură cale pe care poate nădăjdi să ajungă la măsura marilor tendințe umanitare de azi și să le asimileze; iar aceasta este prin axa, vie și organică, a catolicismului său centrat asupra Romei.”

În vreme ce universul „evoluează” către „Trupul lui Hristos”, omul însuși atinge apogeul dezvoltării sale evoluționiste: „Supra-umanitatea”. Teilhard scrie: „Evidența obligă rațiunea noastră să accepte că ceva mai mare decât omul de azi este în curs de gestație pe pământ.”

Asemeni lui Lecomte du Nouy și, de fapt, asemeni tuturor gânditorilor ce au o concepție „religioasă” despre evoluție, Teilhard identifică „Supra-umanitatea” evolutivă cu Hristos, și invers, îl interpretează pe Hristos în termenii „Supra-umanității”:

„Pentru a putea să fim în stare să ne închinăm ca înainte trebuie să fim în stare să ne spunem nouă înșine, în vreme ce privim către Fiul Omului, nu Apparuit humanitas, ci Apparuit Superhumanitas («a apărut Supra-umanitatea»).

Aici gândirea lui Teilhard devine „mistică”, însă el nu afirmă clar dacă personalitatea umană se păstrează în „Supra-umanitate” sau se contopește pur și simplu cu universalul „Supra-Hristos”. Sau, cum zice unul din biografi săi: „Omenirea urmează a atinge un punct de dezvoltare când se va desprinde cu totul de pământ și se va uni cu Omega... «Un fenomen poate similar morții, văzut din afară, (scrie Teilhard), dar, în realitate, simplă metamorfoză și accedere la sinteza supremă».”

„Sinteza supremă”, apogeul procesului evoluționisto-spiritual, este ceea ce Teilhard numea „Punctul Omega”:

„Într-o zi, ne spune Evanghelia, tensiunea care se acumulează treptat între omenire și Dumnezeu va atinge limitele prevăzute de posibilitățile lumii. Atunci va veni sfârșitul. Atunci prezența lui Hristos, care se acumulase tăcut în lucruri, se va descoperi brusc - ca o străfulgerare de lumină de la pol la pol. Atomii spirituali ai lumii vor fi născuți pretutindeni de către o forță generată de puterile de coeziune proprii universului însuși și vor ocupa, fie înăuntrul lui Hristos, fie în afară de Hristos (dar totdeauna sub influența lui Hristos), fericirea sau durerea rânduită lor de către structura vie a Pleromei (plinirea lucrurilor).”

Acest Punct Omega nu este un țel din afara lumii, ci doar capătul „mișcării universului către țelul evoluției sale”; „climaxul evoluției se identifică... cu Hristos cel înviat al Parusiei”. Toți oamenii, crede Teilhard, trebuie să dorească acest țel, căci el „este acumularea dorințelor care trebuie să facă Pleroma să se reverse asupra noastră”. Tot el scrie: „A coopera cu evoluția cosmică totală este singurul act deliberat care poate exprima în mod adecvat devoțiunea noastră față de un Hristos evolutiv și universal”.

Cu toate acestea, cu sau fără voia omului, Parusia va veni, căci ea este culminarea unui proces natural: „Unica lucrare a lumii este incorporarea fizică a credincioșilor în Hristos, care este de la Dumnezeu. Această sarcină majoră este urmată cu rigoarea și armonia unui proces natural de

evoluție.”

Bineînțeles că el elimină cu totul orice idei ale creștinismului care au existat până atunci. Creștinismul nu înseamnă ca un individ să încerce a-și mântui sufletul, ci este întregul celor din lume evoluând printr-un proces natural către Punctul Omega. Creștinii nu ar trebui să se teamă de procesul natural al evoluției, crede Teilhard, căci el nu face decât să-i ducă negreșit la Dumnezeu.

„Deși speriat o clipă de evoluție, creștinul percepe că ceea ce ea îi oferă nu e nimic altceva decât un măreț mijloc de a se simți în mai mare măsură una cu Dumnezeu și de a se da pe sine mai mult Lui. Într-o natură pluralistă și statică, dominația universală a lui Hristos ar putea, strict vorbind, a fi încă privită ca o putere extrinsecă și supraimpusă. Într-o lume spiritual convergentă, această energie «hristică» dobândește o urgență și o intensitate de o cu totul altă ordine.”

Cu alte cuvinte, Hristos nu stă în afară și spune „Urmează-mi mie”, ci este în interior și ne împinge.

Mai sunt câteva păreri ale lui Teilhard de Chardin care trebuie menționate. Este interesant că el caută o stare care să ne ducă dincolo de țelul mort al comunismului. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial el scria că comunismul, fascismul și democrația se luptă unele cu altele, dar noi trebuie să trecem dincolo de acestea:

„Marea sarcină a omenirii moderne este aceea de a-și tăia o cale de ieșire spre un prag al conștiinței mai înalte. Fie că sunt sau nu creștini, oamenii însuflețiți de această convingere alcătuiesc o categorie omogenă. Marele eveniment pe care-l așteptăm (este) descoperirea unui act sintetic de adorare în care să se alieze și să se înalțe reciproc pătimașa dorință de a cuceri Lumea și pătimașa dorință de a ne uni cu Dumnezeu; actul vital, cu totul nou, corespunzând unei noi vârste a Pământului.”

Se poate vedea că la Teilhard hiliasmul este foarte puternic; New Age-ul își face apariția:

„În comunism, în orice caz la originile sale, credința într-un organism uman universal a atins o măreață stare de exaltare... Pe de altă parte, în dezechilibrata sa admirație față de puterile tangibile ale Universului, el a exclus sistematic din speranțele sale posibilitatea unei metamorfoze spirituale a Universului.”

Cu alte cuvinte, dacă adaugi comunismului spiritualitate, ai găsit răspunsul. Teilhard continuă:

„Trebuie să ne unim. Nu din nou în fronturi politice, ci într-o singură mare cruciadă pentru progresul uman... Democratul, comunistul și fascistul trebuie să se debaraseze de deviațiile și limitările sistemelor lor și să urmărească deplin aspirațiile pozitive care le inspiră entuziasmul, iar apoi, cu totul firesc, noul spirit va sparge legăturile exclusive ce încă îl țin prizonier; cele trei curente se vor descoperi contopite în concepția unei sarcini comune; anume, promovarea viitorului spiritual al Lumii... Funcția omului este aceea de a construi și a conduce întregul Pământului... Vom sfârși prin a pricepe că marele obiectiv urmărit în chip inconștient de către știință nu este altul decât descoperirea lui Dumnezeu.”

Iată cum mistica pătrunde drept în miezul științei. Știința de azi își pierde toate temeiurile; ea a devenit nedeterminată, afirmând un întreg univers de antimaterie, ceea ce-i pune în încurcătură

pe savanți. Totul sfârșește în mistică. Teilhard scrie:

„Singura Unitate cu adevărat naturală și real umană este Spiritul Pământului... O patimă acaparatoare începe să se arate, care va înghiți cu totul ori va transforma ceea ce până acum fusese imaturitatea pământului... Chemarea către marea Unire (adică unitatea universală a omenirii) a cărei realizare este singura lucrare aflată acum în desfășurare în natură... Pornind de la această ipoteză, după care (în conformitate cu descoperirile psihanalizei) Dragostea este energia psihică primară și universală, oare nu se limpezește totul în jurul nostru... ? Simțământul Pământului este irezistibilă presiune care va veni la momentul potrivit spre a-i uni (pe toți oamenii) într-o patimă comună.

Epoca națiunilor a trecut. Sarcina aflată în fața noastră, de vrem să nu pierim, este să dăm de-o parte vechile prejudecăți și să construim Pământul... Marele conflict din care vom fi ieșit, nu va fi făcut decât să întărească în Lume nevoia de a crede. După ce va fi ajuns la o mai înaltă treaptă de auto-perfecțiune, Spiritul Pământului va experia o tot mai mare nevoie vitală de a adora; din evoluția universală, Dumnezeu se ivește în conștiințele noastre mai măreț și mai necesar decât oricând... Când oare a mai existat în Noosferă o nevoie mai urgentă de a găsi o Credință, o Speranță care să dea sens și suflet imensului organism pe care-l clădim?”

Ceea ce vrea să spună aici este că întreaga revoluție modernă s-a rătăcit. Când ea încercă să clădească un nou Rai, nimicește totul; de aceea are nevoie să i se adauge un sens religios; tocmai ceea ce îi furnizează Teilhard. Toate lucrurile vieții moderne sunt bune, zice el. Adăugați-le doar aceasta: ideea că toate ne îndreaptă către o nouă împărăție spirituală. Teilhard spune în continuare: „În noi, evoluția Lumii către spirit devine conștientă... Nu putem încă înțelege exact unde anume ne va duce, dar ar fi absurd să ne îndoim că ne duce către un țel de o valoare supremă.”

Prin aceasta el încearcă a fi proroc, deși nu este prea sigur încotro se îndreaptă totul.

„Principiul generator al unificării noastre nu va fi aflat în final într-o unică contemplare a aceluiasi Adevăr ori în unica dorință trezită de către Ceva, ci în unica atracție exercitată de către un același Cineva.” „De-aceea, în ciuda tuturor aparentelor improbabilități, ne apropiem inevitabil de o nouă eră în care Lumea își va arunca lanțurile, spre a se abandona, în sfârșit, puterii afinităților ei lăuntrice...”

Cu două mii de ani de experiență mistică [a romano-catolicismului] în urma noastră, contactul pe care-l putem face cu Focarul personal al Universului a câștigat tot așa de multă bogăție explicită ca și contactul pe care-l putem face, după două mii de ani de Știință, cu sferile naturale ale Lumii. Privit ca un «tip» al dragostei, creștinismul este atât de viu încât, în chiar acest moment, îl putem vedea suferind o extraordinară mutație prin ridicarea la o mai fermă conștiință a valorii sale universale.

Nu este oare în curs de desfășurare încă o metamorfoză, ultima, realizarea lui Dumnezeu în inima Noosferei (lumea mentală), străbaterea cercurilor (adică a tuturor sferelor) către Centrul lor comun, apariția cel puțin a «Teosferei» (atunci când omul și lumea se vor face Dumnezeu)?”

Această dorință este foarte adâncă în omul modern – aceasta este ceea ce își dorește. Toate sistemele moderne, filosofice, hiliaste sau socialiste, au, în final, ideea că Dumnezeu este eliminat, creștinismul este eliminat, iar lumea este dumnezeiască. Lumea este oarecum trupul lui Dumnezeu, iar omul dorește să fie un zeu. Omul l-a pierdut acum pe Dumnezeu; Dumnezeu este mort; Supraomul vrea să se nască. Teilhard exprimă dorința omului modern pentru ceea ce Dostoievski a înfățișat în „Marele Inchizitor”. El încearcă să unească latura spirituală cu latura științifică și cu o Nouă Ordine care va fi una politică. Este prorocul lui Antihrist.

Iată deci că prin aceasta raționalismul modern din vremea noastră ajunge la capăt. Rațiunea ajunge, în fine, să se îndoiască de sine sau chiar să se nege. Știința este răsturnată; ea nu mai știe ce este materia, ce anume poate cunoaște și ce nu poate cunoaște. Relativismul pătrunde toate sferile. Pentru unii, îndoiala și relativismul duc la filosofia absurdului.

Se vedește că, după ce a trecut prin toate experimentele apostaziei, omul nu poate dezvolta nimic mai mult pentru sine. A încercat totul și de fiecare dată a fost convins că a găsit, în sfârșit, răspunsul. Însă, făcând aceasta, aruncă peste bord tot mai mult din trecut. Și tot ceea ce făcea era mereu aruncat peste bord de către generația următoare. Acum ajunge, în sfârșit, să se îndoiască chiar de existența lumii, de ceea ce este el însuși. Mulți oameni se sinucid. Mulți distrug. Ce i-a rămas omului? Nu i-a mai rămas decât să aștepte o nouă revelație. Iar omul modern a ajuns într-o asemenea stare – lipsit de un sistem de valori și de o religie proprie – încât nu poate decât să accepte orice i se prezintă ca fiind acea nouă revelație.

Mâine vom arunca o ultimă privire la perspectivele acestei noi revelații și ale încercării omenirii de a o dobândi.

Teilhardismul pare a fi făcut o profundă impresie ortodocșilor ruși „liberali” după traducerea și publicarea (semnificativă în sine) a cărții „Fenomenul Omului” la Moscova în 1965 – prima carte a unui „gânditor creștin” (dacă facem abstracție de volumul propagandistic al lui Hewlett Johnson, „Vicarul Roșu din Canterbury”) care s-a publicat în URSS.

După această apariție editorială, Păr. John Meyendorff de la Mitropolia Americană scria:

„Înțelegerea hristocentrică a omului și lumii care, după Teilhard, e într-o stare de neconțință schimbare și străduință către «Punctul Omega», adică punctul cel mai înalt al ființării și evoluției, identificat de autor cu însuși Dumnezeu, îl leagă pe Teilhard de profunda intuiție a Părinților Ortodocși ai Bisericii.”

Încă și mai clar, editorul (probabil Nichita Struve) periodicului ortodox din Paris, „Mesagerul Mișcării Studenților Ruși Creștini”, scrie:

„Trebuie notat că principala caracteristică a teilhardismului nu este nicidecum acceptarea evoluției – faptul nemaifiind de mult o noutate printre teologi și filosofi religioși. Miezul învățării gânditorului francez este o nouă abordare a problemei lumii și creației.” În învățătura sa despre

Cursul de Supraviețuire Ortodoxă - Evoluționismul (3)

Scris de Pr. Serafim Rose

Marti, 23 Februarie 2021 12:27

---

aceste lucruri Teilhard „doar înfățișează, într-un limbaj contemporan, învățătura Apostolului Pavel despre natură, care nu e exclusă din planul Mântuirii”.

Pr. G: Curat cercetător ortodox.

Pr. S: Reflectând la „Missa Lumii”, experiențele lui Teilhard „au fost pentru el ceva de felul unei Liturghii cosmice care se săvârșește în chip nevăzut în lume. Aici se află chiar miezul vestirii teilhardiene, care ne readuce uitata, imemoriala înțelegere creștină a universului și a întrupării Dumnezeiești. Tocmai ea a luminat pentru Teilhard înțelesul evoluției ca mișcare a întregului cosmos către împărăția lui Dumnezeu și l-a făcut în stare să depășească apropierea negativă față de lume, adânc înrădăcinată între creștini.”

Pr. G: Acum vedem cine sunt dușmanii noștri. Mitropolia, primul dintre ei.

Pr. S: Principalul articol „ortodox” despre teilhardism din „Mesager” aparține unui preot ortodox polonez, Părintele George Klinger și are titlul „Părintele Teilhard de Chardin și tradiția ortodoxă”, în care îl face pe Teilhard Părinte al Bisericii, în tradiția „marilor Părinți Ortodocși”, ca Montanus, Ioachim de Fiore, etc.

„Părintele Teilhard vorbește mult despre rolul cosmic al lui Hristos, al Mediului Divin, și foarte puțin despre Biserică. Și în acest caz el este «convergent» cu tendințele înrudite din teologia ortodoxă... La Părintele Teilhard Biserica se identifică cu lucrarea lui Hristos în cosmos. După părerea Părintelui Teilhard, prin împărtășirea Sfintelor Taine lumea, sfințindu-se, devine Trupul lui Hristos... Aceste gânduri sunt poate cele mai profunde lucruri rostite în vremurile recente despre taina centrală a creștinismului.” (Părintele George Klinger)